

αρχαιολογικά

Παροράματα Τεύχους 51

Σελ. 69, σ. 3: παραπομπή 255 να διαβαστεί: 25. Σελ. 73, σ. 1, σ. 19: τραγωδίας να διαβαστεί: κωμωδίας.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Καλές αποφάσεις

Το Υπουργείο Πολιτισμού αποφάσισε τη συνέχιση και ολοκλήρωση του Ερευνητικού Προγράμματος Καταγραφής της Ελληνικής Παραδοσιακής Φορεάς με τη συνεργασία του Μουσείου Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης, του Πελοποννησιακού Λαογραφικού Ιδρύματος και του Λυκείου Ελληνίδων. Ανώτερος στόχος του Προγράμματος είναι η μηδιοπραγία Ελληνικού Αρχείου. Το Αρχείο αυτό θεωρείται πολύτιμο, δύσι θα παρέχει τη δυνατότητα όχι μόνο εμπειριστικής μελέτης της παραδοσιακής φορεάς αλλά και πιοτής ανανεώσεις και αναδημιουργίας της.

Το Πρόγραμμα ξεκίνησε το 1989 με συστηματική επιπτώση έρευνα στην περιοχή Πιωνανίδη Ηπείρου. Η επιπτώση έρευνα συμπλήρωθκε με ειδικές έρευνες σε βιβλιοθήκες και Αρχεία. Ήδη έπιπλαξάεται άνδρας του οικισμού από το Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα.

Το ερευνητικό Πρόγραμμα για τη φορεσιαία λειτουργή με μόνο ένα χρόνο και από το 1990 και γιαδέθεται σε διατελθηκαν οι σχετικές πιστώσεις.

Προκειμένου να συνεχιστεί και να ολοκληρωθεί το Πρόγραμμα, το ΥΠ.ΠΟ. αποφάσισε να διαθέσει 14 εκατομμύρια, που θα καλύψουν μισθώσεις έρευνων, επιπλόντιες έρευνες, μαγνητογραφήσεις συνεντεύξεων, κινηματογραφήσεις, βιντεοσκοπήσεις, εκδόσεις, κλπ.

Διατηρέτα

Τον χαρακτηρισμό ως ιστορικών διατηρητών μημείων τεσσάρων κτηρίων στο Καστόριο Λακωνίας, στη Θεσσαλονίκη και στη Δεμέστιχα Αχαΐας ενέκρινε με απόφαση το υφυπουργό Πολιτισμού κ. Νίκος Σφρουνώντης. Συγκεκριμένα, μετά από γνωματοδότηση του Κεντρικού Συμβουλίου Νεώτερων Μητρειών, κρίνονται ως ιστορικά διατηρητέα

μημεία τα εξής κτήρια:

α. Το κτήριο (ιδ. Κ. Σπηλιώτη) στο Καστόριο Λακωνίας, δύσι αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα λαϊκής αρχιτεκτονικής, με νεοκλασικίσαντα στοιχεία, σημαντικό για τη μελέτη της ιστορίας της Αρχιτεκτονικής στον συγκεκριμένο χώρο, και διοτι αποτελεί αναπόταπτο τμήμα του αρχικού πολεοδομικού ιστού της πόλης.

β. Τα κτήρια του Βρεφονηπακού σταθμού και του Βρεφοκομείου, ιδιοκτησίας της Ιαραχλήτης Κοινότητας Θεσσαλονίκης, που βρίσκονται στον περιβάλλοντα χώρο του κτηριακού βρεφονηπακού συγκρότηματος «Άγιος Στυλιανός», χαρακτηρίζονται ως ιστορικά διατηρητέα μημεία, δύσι αποτελούν αδιάστιφα μαρτυρία για την κοινωνική ζωή και τη νεότερη ιστορία της Θεσσαλονίκης, σημαντικά για την ιστορική μητρώη των κατοικών της πόλης. Με την ίδια απόφαση ορίζονται επίσης ως ζώνη προστασίας τα ορία της ιδιοκτησίας για την προστασία και προβολή των μημείων.

γ. Το κτήριο της οικίας Δ. Φερεύη με στα δεμέστιχα Αχαΐας, δύσι αποτελεί αξόλογο δείγμα τοπικής αρχιτεκτονικής της περιοχής, σημαντικό για τη μελέτη της ιστορίας της Αρχιτεκτονικής. Το κτήριο κτίστηκε από τις αρχές του αιώνα μας και είναι διώρουφο, κατασκευασμένο από πελεκημένη πέτρα και με στέγη από βυζαντινά κεραμίδια.

Μουσεία

Αρχαιολογικό Μουσείο Αιγαίου

Το αρχαιολογικό Μουσείο του Αιγαίου εγκαινιάστηκε το Σάββατο, 10 Αυγούστου. Στεγάζεται στην παλαιά Δημοτική Αγορά. Το κτήριο της παλαιάς Δημοτικής Αγοράς του Αιγαίου είναι ένα μοναδικό αρχιτεκτονικό δημιουργόμα του Ερευνητικού Ταύλη, γιατί ο αρχιτέκτονάς του, με το έργο αυτό, απελευθερώνεται από την ακαμψία των νεοκλασικισμού και προσαρμόζει τους όγκους του κτηρίου στην κατωφέρεια του εδάφους με τρόπο συνεβεκτικό και μορφολογικά πολύ ενδιαφέροντα. Ως μπορούσε να πει κανείς «μοντέρνο».

Το αρχαιολογικό Μουσείο του Αιγαίου περιλαμβάνει εκδημάτα του αρχαίου Αιγαίου και άλλων πόλεων της αρχαίας Αιγαίειας, όπως της Αιγαίεως, της Κερύνειας, των Ρυπτών, καθώς και από μικρότερους απαύτησος αρχαίους οικισμούς της περιοχής.

Τα σημαντικότερα εκθέματα του Μουσείου προέρχονται από τον νεολιθικό σι-

κισμό του Κραθίου, από το μικηναϊκό νεκροταφείο του Αιγίου και από τον πρό-

σφατα ερευνηθέντα μικηναϊκό οικισμό. Σπουδαία είναι, επίσης, τα εκθέματα της γεωμετρικής περιόδου από την περιοχή, τα αρχαϊκά της Αιγαίεως, και πληθώρα έργων μικροτεχνίας της λαϊστικής, ελληνιστικής και ρωμαϊκής περιόδου.

Όλα τα προαναφερέντα αντικείμενα

εκτίθενται στις έξι αίθουσες του Μουσείου.

Στην τελευταία εκτίθεται ένα μοναδικό γλυπτό που απεικονίζει αιγιαλό νέο προφάνος τον Δία ή κάποιον τοπικό ήρωα. Στης μακρές πλεύρες του αιβρίου εκτίθενται αρχιτεκτονικά μέλη δημοσίων κτηρίων του αρχαίου Αιγαίου. Η ανακαίνιση και διαμόρφωση της παλαιάς Δημοτικής Αγοράς σε αρχαιολογικό Μουσείο και Πολιτιστικό Κέντρο Αιγαίου έγινε από τις υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού.

Μικηναϊκό νεκροταφείο στην Αγία Τριάδα Ηλείας

Συνεχίζεται για τέταρτη χρονιά φέτος από την 2^η Εφορεία Αρχαιοτήτων Ολυμπίας η ανασκαφή μικηναϊκού νεκροταφείου στην Αγία Τριάδα του νομού Ηλείας. Η θέση, ορεινή και δισβάστιχη, βρίσκεται στα ορία των νομών Ηλείας και Αχαΐας, στη νότια θέση της Πηγεού ποταμού, που περνά πάλι κοντά. Μέχρι σήμερα έχουν αποκαλυφθεί και ανασκαφεί περίπου 40 βαλανόμορφα τάφοι της ΥΕΙΙΑ - ΥΕΙΙΙ^η εποχής, διαταγμένοι σε σχέδιον παράλληλο σειρές μεταξύ τους, με κατεύθυνση από τα ανατολικά προς τα δυτικά και μέτωπα των εισιδων προς Β.

Ο μικηναϊκός οικισμός, που απεικονίζεται πληρού, θα πρέπει να ήταν αρκετά εκτεταμένος, δεδομένου ότι το συλλεγόν ανήκει σε περίοδο τρεις εκατοντάδες ανθρώπων όλων των ηλικιών. Τα κτερίσματα των τάφων, που στην πλειονότητά τους ήταν ασύλτοι, υπήρχαν αριθμόν (περίπου 400 αγγεία και 1100 μικροερυτήματα). Από την εξαιρετική ποιότητα και διατήρησης κεραμικής, απαντούν συγχρότερα οι ψευδοστομιακοί αμφορείς όλων των τύπων και ακολουθίων τα αλάβαστρα και οι πιθανόφρεις. Μεγάλος είναι και ο αριθμός των αιγαίων κυπελλών, προχών, ασκούδων αγγείων και κυανθών, ενώ βρέθηκαν και δακτυλίσθημα αγγεία, πιπλόμορφα και κερνοειδή.

Αξιοσημείωτο είναι ο μεγάλος μεγέ-

αρχαιολογικά

θους τρίωνται αυτοί που οι οποίοι διέσωσε στην επιφύνεια του επικολλημένου λινό υφασμάτου που προφανώς τον κάλυπτε ολόκληρο.

Τα διακομητικά θέματα των αγγειών είναι ποικίλα και χαρακτηριστικά της εποχής τους (γραμμές, δικτυωτά, φολίδες, τρίγυρο, ρύμοι, ημικύλια, σχηματοποιημένα φυτικά θέματα κλπ.), ενώ σε δύο αγγεία σώζονται και εικονιστικές παραστάσεις.

Πολλά και σημαντικά είναι και τα μικροεμβόλια, από τα οποία έχονται οκτώ σφραγιδολίμοι, με γεγάδες αριθμός χανδρών, κυρίως από γυαλί, αλλά και από σάρδιο και φαγετπιανή, μαχαιρίδια και ξύρι από χαλκό, πλήθης σφραγιδών από σπαστείται, δόντια κάπρου από οδοντόφρακτα κράνη, καθώς επίσης χρυσά κοσμήματα (περιδέραια) και σύσταση αντικείμενα.

Αναμένεται ότι η συγκριτική μελέτη του υλικού αυτού θα δώσει ενδιαφέροντα συμπεράσματα για την άνθηση του μικναϊκού πολιτισμού και την εξάπλωσή του σ' αυτό το ορεινό τμήμα της Πελοπονήσου στη συγκεκριμένη χρονική περίοδο.

Ξένη Αραπογιάννη

Αράχωβα

Επί χούντας, το 1971, δημοσιεύεται το ρυμιοτυπικό σχέδιο της πόλης, με το οποίο προβλέπεται ουσιάστηκα της εθνικής ιδής υπό μια διάνοιξη του κέντρου και κατεδαφίσια άνω των 80 παραδοσιακών σπιτιών. Η εφαρμογή του σχεδίου αυτού σταμάτησε στα πρώτα σπίτια και από το 1979 τιθέται το θέμα αναβάθμησης του ρυμιοτυπικού σχεδίου. Κινητοποιούνται, για το σκοπό αυτού, κάτοικοι της περιοχής, πολιτικές και πολιτιστικές οργανώσεις σε εθνικό επίπεδο, ο αθηναϊκός τύπος στο συνόλο του καθώς και πολλές προσωπικότητες και ειδικοί. Τελικά, το 1983, με πρωτοβουλία του Αντ. Τρίτση, τροποποιείται το ρυμιοτυπικό και η σχετική απόφασή του δημοσιεύεται στην Εφημ. της Κυβερνήσεως. Με την τροποποίηση αυτή προβλέπεται να περάσει ο δρόμος νότια του οικισμού. Η απόφαση αυτή προσβαθμίζεται από το Δήμο Αράχωβα στο Συμβ. της Επικρατείας, το οποίο και απορρίπτει τη σχετική αίτηση της ακριώσεως το 1986. Από τότε οι αντιδράσεις έχουν κοπάσει, χωρίς όμως να πρωθεύεται και το έργο της κατασκευής του παρακαμπτηρίου δρόμου. Οταν το 1991 εγκαθίσταται η κυβερνή-

ση της ΝΔ, ο τότε Υπ. Οικονομικών κ. Τσιπλάκος παρακινεί το Δημοτικό Συμβούλιο να αναζητηρώσει το θέμα της διάνοιξης του κεντρικού δρόμου του οικισμού και δηλώνει στον αθηναϊκό τύπο ότι, σύτε λόγο σύτε πολύ, θα γίνουν και τα δύο έργα. Δηλαδή διάνοιξη του κεντρικού δρόμου αλλά και κατασκευή του παρακαμπτηρίου! Τελικά ο υφυπουργός ΠΕΧΩΔΕ κ. Χρ. Καταγάννης πρωθεί στην Εφημ. της Κυβερνήσεως νέα τροποποίηση του ρυμιοτυπικού σχεδίου, με πρόβλεψη διάνοιξης του κεντρικού δρόμου. Και το τύπο παρά το ότι το 1987 έχει δημοσιευθεί το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο του οικισμού, το οποίο πρωθείται πεζοδρόμηση του υπάρχοντα κεντρικού δρόμου και κατασκευή παρακαμπτηρίου προς νότο. Συναρφά το οπ. ΠΕΧΩΔΕ κ. Αχ. Καραμανλής δημοσιεύει σε ΦΕΚ απόφαση του, σύμφωνα με την οποία έγγραφοι 80 εκατομμύρια στον κρατικό προϋπολογισμό με σκοπό την πρωθότητα των πρώτων απαλλοτριώσεων για διάνοιξη του κεντρικού δρόμου και κατεδάφιση 50 παραδοσιακών σπιτιών. Οι αποφάσεις αυτές προσέβλασαν στο Συμβ. της Επικρατείας από την Ελληνική Εταιρεία, το Σύλλογο Αρχιτεκτόνων και ομάδα κατοίκων της περιοχής. Ταυτόχρονα το θέμα προκαλεί έντονες αντιδράσεις τόσο στην 11η διεύθυνση της ΕΟΚ όσο και σε διεθνείς οργανώσεις, όπως η Ευρώπη Nostra. Στημειώνουμε ότι και το 1979-80 υπέρτει η επίσημη αντίδραση του Συμβ. της Εύρωπης κατά τη διάνοιξη του δρόμου στο κέντρο του οικισμού. Τον Ιούνιο του 1994 εκδόθηκαν οι αποφάσεις του Έ. Τμήματος του ΣΤΕ, με τις οποίες ακυρώθηκαν οι αποφάσεις Κατασταγάνη και Καραμανλή και απορρίφθηκε η παρέμβαση που είχε ασκήσει ο Δήμος Αράχωβας υπέρ αυτών. Τέλος καλό, όλα καλά; Όχι ακριβώς, εάν δεν κατασκευαστεί ο παρακαμπτηρίος προς νότον, και λίγης έτσι στην περιοχή των 25 ετών.

Β. Δωροβίνης

Οσσα Θεσσαλονίκης

Εδώ και δυο χρόνια έχουν διακοπεί οι έρευνες στον αρχαιολογικό χώρο της Οσσας, στην Επαρχία Λαγκαδά του νομού Θεσσαλονίκης. Επίσης, σύτε και για τα τρέχων έτος υπάρχει χρηματοδότηση για τη συγκεκριμένη ανασκαφή, σύτε έχει εγκριθεί από το Υπουργείο Πολιτισμού η διεξαγωγή συστηματικής ανασκαφής έρευνας στο χώρο, παρόλο

που η ΙΣΤ' Εφερεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων ζήτησε να περιληφθεί στο φετινό ανασκαφικό της έργο. Υπενθυμίζουμε ότι πρόκειται για μικρό ορεινό πόλισμα προϊστορικής και ιστορικής κατοικήσης με ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Η ανασκαφή βρίσκεται ακόμη σε αρχικό στάδιο.

Επιπλέον, συνεχίζονται οι καταστροφές και κατεδαφίσεις αέριδων παραδοσιακών πατηριών, με τις "ευλογίες" μάλιστα της τοπικής Πολεοδομίας, τη σπύγη που η 4η Εφερεία Νεωτέρων Μνημάτων του Υπουργείου Πολιτισμού, συνεργασία με τη Διεύθυνση Πολιτισμού του Υπουργείου Μακεδονίας-Θράκης, μελετών και σχεδιάσσων την κηρυχή της Οσσας ως "παραδοσιακό διατηρητέο οικισμό".

Ως πάτε λοιπόν θα συνεχίζεται αυτή η βάναυση καταστροφή και λεπτάτηση της πολιτισμικής μας κληρονομίας. Η Οσσα επεκτείνει το δίκο της "S.O.S." και περιμένει το ενδιαφέρον και τη βοήθεια όλων των αρμοδίων φορέων και κάθε ευαίσθητου ανθρώπου!

Σημ.: Οι πληροφορίες προβρέχονται από τις Εφερές στις οποίες ανήκουν τα αναφερόμενα μνημεία.

Αγγ. Β. Μήτσας

Συλλογή

Ανοίγει, για τους φοιτητές και το κοινό, μία από τις πλουσιότερες αρχαιολογικές συλλογές που διαθέτει Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο. Πρόκειται για έργα που άρχισαν να συλλέγονται, από το Πανεπιστήμιο της Λειψίας, ήδη από το 180 αι., προκειμένου οι φοιτητές να έχουν άμεση επισήμη με πρωτότυπα έργα των εποχών που μελετούσαν. Η συλλογή περιλαμβάνει έργα από ολόκληρη τη λεκάνη της Μεσογείου, από τη Νεολιθική εποχή έως την δημιουργία πατηριών.

Περίεργα

Γιατί τέτοιες διαφωνίες: 'Έχουμε "συνήθεις" το ΚΑΣ να είναι αυστηρό στις κρίσεις του, προστατεύοντας πάντα την πολιτισμική κληρονομιά του τόπου, και να που το παράξενο συνέβη'. Το ΚΑΣ ενέκρινε την οικοδόμηση οικεποδίου της παλαιάς Καστέλλας, στο Ηράκλειο Κρήτης, διπλά στο ναό του Αγίου Πέτρου, σημαντικό μνημείο της πόλης. Με μια φωνή η Ιερά Αρχιεπισκοπή Κρήτης, πη

αρχαιολογικά

13η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων (η οποία είχε εισηγηθεί την μη οικοδόμηση), ο Δημάρχος Ηρακλείου, το ΤΕΕ/ΤΑΚ και ο ίδιος ο Αρχιεπίσκοπος Κρήτης ζητούν να μην οικοδομηθεί το οικόπεδο γιατί ο σημαντικός ναός του Αγίου Πέτρου "κινδύνευε να εξαφανιστεί εν μέσω των γνωστών μεγαθηρίων, του μπετόν". Εών οι τοπικοί παραγόντες εν μέσω των γνωστών μεγαθηρίων, του μπετόν". Εών οι τοπικοί παραγόντες να δεσπόζει σε ολόκληρη την Ελλάδα: Όταν ο τόπος κινδύνευε να κακοποιηθεί οι ντόπιοι να υψώνουν τη φωνή τους:

Βίλα Μπιάνκα

Από τα ωραιότερα κτίσματα της Θεσσαλονίκης, η Βίλα Μπιάνκα, έχει ενταχθεί στον φάκελο για τη διεύθιση της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης, μαζί με άλλα έξι κτήρια της σημαντικών πολιτιστικών από το Αριστοτελέος Πανεπιστήμιο. Ευχόμαστε η "σωτηρία" του σημαντικού αυτού κτισμάτου της νεότερης ιστορίκης περιόδου να σταθεί παραδέγμα για μερικά ακόμα κτήρια της Θεσσαλονίκης και άλλων πόλεων που, αν και δεν πρόκειται να παιζούν τον σημαντικό ρόλο της "ύψης του Boppad", παρ' όλα αυτά διατηρούν ακόμη κτήρια του πρόσφατου παρελθόντος τους, που αποτελούν μαρτυρίες της ιστορίας τους οι οποίες δεν πρέπει να χαθούν.

Σύνταγμα

Προχωρούν οι ανασταθμικές έρευνες στο χώρο της Πλατ. Συντάγματος, αυμπληρώνονται με πολύτιμες πληροφορίες την εικόνα της Αθήνας κατά την αρχαιότητα. Γρίνιαδης, αλλά οι δεν υπήρχε το Μετρό η έρευνα δεν θίγει για! Ιδού λοιπόν τι ανακάλυψε η σκαπάνη των αρχαιολόγων της Γ' Εφορείας Αρχαιοτήτων (με έξοδο του Μετρό): Στην οδό Οθώνος περνούσε η κοίτη του Ηριδανού. Δίπλα στην κοίτη του ένας δρόμος κατευνάντων προς τα ανατολικά περιχώρα. Στη θέση της Βουλής ήταν ένας λόφος. Αυτά για την τοπογραφία. Ως προς το ευρήμα, έχουμε τάφο του 11ου αι. π.Χ., που σηματοδότει τη χρήση του χώρου ως νεκροταφείου (ακόμα και χιτώνος τάφου ακύρου βρέθηκε εδώ). Τον 60 π.Χ. λαξεύθηκε στο σκληρό βράχο ο Πιεστριστείος αγνύς, παράλληλα προς το ποτάμι. Στα τέλη του 5ου αι. π.Χ. χρονολογείται διάναψη δρόμων,

που οδηγούσαν προς τα εργαστήρια χύτευσης χάλκινων αγαλμάτων, που κι αυτά ανασταθμίκων και μαζί έδωσαν πολλά και χρήσιμα στοιχεία. Κατά την Υπερρωμαϊκή εποχή εγκαίσταται βαλανείο με το απαράίτητο σύστημα αγωγών και δημιουργία αφοδευτηρίου. Τα περισσότερα και σημαντικότερα από τα ευρήματα θα εκτεθούν στο Μουσείο του Μετρό, το οποίο θα λειτουργήσει σε χώρο του κεντρικού σταθμού.

Σπηλαιολογία

Το 5ο Διεθνές Συνέδριο της Ελληνικής Σπηλαιολογικής Εταιρείας, με θέμα «Αναπτυξή, εξέλιξη και περιβάλλον Σπηλαιών», θα πραγματοποιηθεί από 7-11/11/2014 (Αθήνα-Κορίτσι).

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΙΑΣΚΕΨΗ, η οποία χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιπρόπτη και οργανώνεται από τη Γαλλική Ομοσπονδία Σπηλαιολογίας σε συνεργασία με την Ελληνική Σπηλαιολογική Εταιρεία, θα λαβεί χώρα στο ίδιο χρονικό πλαίσιο με το Διεθνές Συνέδριο.

Καλοκαιρινά ευρήματα

Το φετινό καλοκαίρι υπήρξε ιδιαίτερη "τυχερό": Τρία ναυάρια, που βρίσκονταν στηριχό ή τον αρχαιολογικό βαλάσσου πάρκου των Β. Σπαρδών, έκαναν γνωστά ο αρχιγύρλας κ. Μαυρίκης. Προκειται για δύο βυζαντινά πλοίο βρίσκονται στο Ν.Δ. αρκού της νήσου Κυρά Παναγία, σε βάθος 29-33 μ. Είναι του 11ου αιώνα και το φορτίο του ποιάζει θαυμάσια διατηρημένο. Το ναυάριο αυτό είχε επισπασθεί και από το ΙΙΕΑΣ σε προγράμματα ανασκαφής περιόδου. Το δεύτερο βυζαντινό ναυάριο βρίσκεται στη θέση Κάτεργα του ίδιου νησιού. Το φορτίο του φαίνεται να είχε κατασφράξει στον τοπ ιερό προσέκρουσε στο σύφαλο. Από τις άγκυρές του πιβανολεγείται να είναι του 10ου-11ου αι. Το τρίτο ναυάριο είναι του 4ου αι. π.Χ. και βρίσκεται στη Δ. της ήπιας Ψαθώρας. Το μορφό βάθους στο οποίο βρίσκεται (4-6μ.) το έκανε εύκολη λέια των αρχαιοκαπηλών. Πάντως δεν γινεταιτελικά ανασύρθηκε ένας ακέραιος αμφορέας.

Τα Αιγαρπιακά

Σημαντική συλλογή αιγαρπιακών αντικει-

μένων εκτίθεται και πάλι στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο. Η συλλογή αυτή ξεκίνησε στα τέλη του 19ου αι. από δωρεές (σημαντικότερη του Λημνίου λαύνη Δημητρίου). Στη συνέχεια εμπλουτίσθηκε και από άλλες (1904, ο Άλεξ. Ρόστοβης δωρίζει τη συλλογή του από 2.237 κομμάτια), από αγορές και από κατασχέσεις. Το 1893 η αιγαρπιακή κυβέρνηση δώρισε στην Ελλάδα μερικές σαρκοφάγους της Πτολεμαϊκής Περιόδου, εκτιμώντας τη γεωγονότης κατά την περίοδο αυτή Ελλήνες βασίλεψαν στην Αίγυπτο. Τα εγκαίνια της έκθεσης έκανε η διεύθυνση ΕΑΜ κ. Όλγα Τζακου-Αλεξανδρή, προτού αποχωρήσει από το Μουσείο. Ας σημειωθεί ότι στη συλλογή αυτή είχε φυλαχθεί κατά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο και μονάχα το 1967 άρχισαν να ξαναβγίνουν από τη κιβωτία τα 7.000 αντικείμενα που την αποτελούν.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κύριοι,

Σχετικά με το σχόλιό σας "Ένα τυπογραφείο σβήνει" (Αρχαιολογία, τεύχ. 51, σελ. 98), για τη δική σας ενημέρωση καθώς και του αναγνωτικού σας κοινού, σας γνωρίζουμε ότι για τη διάσωση και αξιοποίηση του τυπογραφείου "Νικολαΐδη", πραγματοποιήθηκε με πρωτοβουλία μία σύντομη στις 22 Ιουνίου 94, στο Κέντρο Παλαιόμου Θεσσαλονίκης. Στη συσκευή πήραν μέρος οι: Νίκος Νικολαΐδης, τυπογράφος, Μη. Μπαρμπουντρίδης, πρόεδρος του Συνδέσμου Εκδότων Βίβλου Β.Ε., Ν. Οικονόμου, Πρόεδρος του Τεχνικού Μουσείου, Ντ. Χριστανόπουλος, λογαργέτης, Θαν. Παπαδόπουλος, εκπρόσωπος του Οργανισμού Πολιτιστικής Πρωτεύουσας, Ν. Ζερβουδάκης, εκπρόσωπος του λιθογραφείου της Ιθάκης "Σήγμα και Χρώμα", και Μ. Παπαδόπουλος, ειδική σύμβουλος Νομάρχη στη θέματα πολιτισμού. Ύστερα από τον προβληματισμό που αναπτύχθηκε, ο Οργανισμός Πολιτιστικής Πρωτεύουσας, σε πρόσφατη συνεδρίαση του Διαικτικού Συμβουλίου, αποφάσισε την αγορά του τυπογραφείου Νικολαΐδη και εγκατάσταση του στο λιθογραφείο "Σήγμα και Χρώμα" του ΚΕΕΘΑ, που βρίσκεται στη Σινδό Θεσσαλονίκης.

Σας αποστέλλουμε σχετικό δημοσίευμα

αρχαιολογικά

13η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων (η οποία είχε εισηγηθεί την μη οικοδόμηση), ο Δημάρχος Ηρακλείου, το ΤΕΕ/ΤΑΚ και ο ίδιος ο Αρχιεπίσκοπος Κρήτης ζητούν να μην οικοδομηθεί το οικόπεδο γιατί ο σημαντικός ναός του Αγίου Πέτρου "κινδύνευε να εξαφανιστεί εν μέσω των γνωστών μεγαθηρίων, του μπετόν". Εώνιοι οι τοπικοί παραγόντες να διέπρεψαν να δεσποτεί σε ολόκληρη την Ελλάδα: Όταν ο τόπος κινδύνευε να κακοποιηθεί οι ντόπιοι να υψώνουν τη φωνή τους.

Βίλα Μπιάνκα

Από τα ωραιότερα κτίσματα της Θεσσαλονίκης, η Βίλα Μπιάνκα, έχει ενταχθεί στον φάκελο για τη διεύθυνση της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης, μαζί με άλλες έξι κτήρια της συμμετρεύουσας. Τη μελέτη έχει εκπονήσει ομάδα από το Αριστοτελείο Πανεπιστήμιο. Ευχόμαστε η "συμπτιά" του σημαντικού αυτού κτίσματος της νεότερης ιστορικής περιόδου να σταθεί παραδέγμα για μερικά ακόμα κτήρια της Θεσσαλονίκης και άλλων πόλεων που, αν και δεν πρόκειται να παιένουν τον σημαντικό ρόλο της "ύψης του Βορρά", παρ' όλα αυτά διατηρούν ακόμη κτήρια του πρόσφατου παρελθόντος τους, που αποτελούν μαρτυρίες της ιστορίας τους οι οποίες δεν πρέπει να χαθούν.

Σύνταγμα

Προχωρούν οι ανασκαφικές έρευνες στο χώρο της Πλατ. Συνταγμάτως, αυμπληρώνονται με πολύτιμες πληροφορίες την εικόνα της Αθηνών κατά την αρχαιότητα. Γρινιάζουν, αλλά οι δεν υπήρχε το Μετρό η έρευνα δεν θα είχε γίνει! Ιδού λοιπόν τι ανακάλυψε η σκαπάνη των αρχαιολόγων της Γ' Εφορείας Αρχαιοτήτων (με έξοδο του Μετρό): Σήμερα οδό Θεοντών περνούσε η κοίτη του Ηριδανού. Δίλα την κοίτη του ένας δρόμος κατευνάστων προς τα ανατολικά περίχωρα. Στη θέση της Βουλής ήταν ένας λόφος. Αυτά για την τοπογραφία. Ως προς τα ευρήματα, έχουμε τέφω του 11ου αι. π.Χ., που σηματοδοτεί τη χρήση του χώρου ως νεκροταφείου (ακόμα και χιοτάς τάφος ακύρως βρέθηκε εδώ). Τον 6ο π.Χ. λαξεύθηκε στο σκληρό βράχο ο Πιεστροτείους αγνύς, παράλληλα προς το ποτάμι. Στα τέλη του 5ου αι. π.Χ. χρονολογείται δάναειη δρόμων,

που οδηγούσαν προς τα εργαστήρια χύτευσης χάλκινων αγαλμάτων, που κι αυτά ανασκαφήκαν και μαζί εδωναν πολλά και χρήσιμα στοιχεία. Κατά την Υπερρωμαϊκή εποχή εγκαίσταται βαλανείο με το απαραίτητο σύστημα αγωγών και δημόσιο αφαεντηρίου. Τα περισσότερα και σημαντικότερα από τα ευρήματα θα εκτεθούν στο Μουσείο του Μετρό, το οποίο θα λειτουργήσει σε χώρο του κεντρικού σταθμού.

Σπηλαιολογία

Το 5ο Διεθνές Συνέδριο της Ελληνικής Σπηλαιολογικής Εταιρείας, με θέμα "Αναπτυξή, εξέλιξη και περιβάλλον Σπηλαιών", θα πραγματοποιηθεί από 7-11/11/2014 (Αθήνα-Κρήτη). Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΙΑΣΚΕΨΗ, η οποία χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιπρόπτη και οργανώνεται από τη Γαλλική Ομοσπονδία Σπηλαιολογίας σε συνεργασία με την Ελληνική Σπηλαιολογική Εταιρεία, θα λαβεί χώρα στο ίδιο χρονικό πλαίσιο με το Διεθνές Συνέδριο.

Καλοκαιρινά ευρήματα

Το φετινό καλοκαίρι υπήρχε ιδιαίτερη "τυχερό": Τρία ναυάγια, που βρίσκονταν στηριχού του αρχαιολογικού βαλάσσου πάρκου των Β. Σπαρδάνων, έκαναν γνωστά ο αρχιγύρλακας Κ. Μαυρίκης. Προκειται για δύο βιζαντίνα πλοιού που βρίσκονται στο Ν.Δ. αρκετά νότιο Κυρά Παναγία, σε βάθος 29-33 μ. Είναι του 11ου αιώνα και το φορτίο του μοιάζει με θαύμαστα διατηρημένα. Το ναυάγιο αυτό είχε επισημανθεί και από το ΙΙΑΕ σε προηγούμενη ανασκαφή περιόδου. Το δεύτερο βιζαντίνο ναυάγιο βρίσκεται στη θέση Κάτεργα του ίδιου νησιού. Το φορτίο του φαίνεται να είχε καταστραφεί σταν το πλοιό προσέκρουε στο υπόφλο. Από τις άγκυρές του πινανολεγείται να είναι του 10ου-11ου αι. Το τρίτο ναυάγιο είναι του 4ου αι. π.Χ. και βρίσκεται στη Δ. της ήπατος Ψαθόρεας. Το μορφό βάθους στο οποίο βρίσκεται (4-6μ.) το εκατό εύκολη λεία των αρχαιοκαπηλών. Πάντως δεν γενικαλεσπικά ανασύρθηκε ένας ακέραιος αμφορέας:

Τα Αιγαίντια

Σημαντική συλλογή αιγαίντιαν αντικεi

μένων εκτίθεται και πάλι στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο. Η συλλογή αυτή ξεκίνησε στα τέλη του 19ου αι. από δωρεές (σημαντικότερη του Λημνίου λιώντη Δημητρίου). Στη συνέχεια εμπλουτίσθηκε και από άλλες (1904, ο Άλεξ. Ρόστοβης δωρίζει τη συλλογή του από 2.237 κομμάτια), από αγορές και από κατασχέσεις. Το 1893 η αιγαίντια κυβέρνηση δωρίζει στην Ελλάδα μερικές σπαρκοφάρους της Πτολεμαϊκής Περιόδου, εκτιμώντας ότι κατά την περίοδο αυτή Ελλήνες βασίζειν στην Αίγυπτο. Τα εγκαίνια της εκθέσης έκανε η δημότη Μουσείου ΕΑΜ κ. Όλγα Τζακου-Αλεξανδρή, προτού αποχωρήσει από το Μουσείο. Ας σημειωθεί ότι στη συλλογή αυτή είχε φυλαχθεί κατά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο και μονάχα το 1967 άρχισαν να ξαναφύγουν από τη κιβωτία τα 7.000 αντικείμενα που την αποτελούν.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κύριοι,
Σχετικά με το σχόλιό σας "Ένα τυπογραφείο σήμεριν" (Αρχαιολογία, τεύχ. 51, σελ. 98), για τη δική σας ενημέρωση καθώς και του αναγνωστικού σας κοινού, σας γνωρίζουμε ότι για τη διάσωση και αξιοποίηση του τυπογραφείου "Νικολαΐδη", πραγματοποιήθηκε με πρωτοβουλία μία σύνοψη στις 22 Ιουνίου 94, στο Κέντρο Πλαισίου Θεσσαλονίκης. Στη συσκευή πήραν μέρος οι: Νίκος Νικολαΐδης, τυπογράφος, Μη. Μπαρμπουντρής, πρόεδρος του Συνδέσμου Εκδότων Βίβλου Β.Ε., Ν. Οικονόμου, Πρόεδρος του Τεχνικού Μουσείου, Ντ. Χριστανόπουλος, λογαργέτης, Θαν. Παπαδόπουλος, εκπρόσωπος του Οργανισμού Πολιτιστικής Πρωτεύουσας, Ν. Ζερβουδάκης, εκπρόσωπος του λιθογραφείου της Ιδαίκης "Σήγμα και Χρώμα", και Μ. Παπαδόπουλος, ειδική σύμβουλος Νομάρχη στη θέματα πολιτισμού. Ύστερα από τον προβληματισμό που αναπτύχθηκε, ο Οργανισμός Πολιτιστικής Πρωτεύουσας, σε πρόσφατη συνεδρίαση του Διαικτικού Συμβουλίου, αποφάσισε την αγορά του τυπογραφείου Νικολαΐδη και γεκάπατάστηκε τον στο λιθογραφείο "Σήγμα και Χρώμα" του ΚΕΘΕΑ, που βρίσκεται στη Σινάδο Θεσσαλονίκης.
Σας αποστέλλουμε σχετικό δημοσίευμα

αρχαιολογικά

της εφημ. Θεσσαλονίκη για το θέμα αυτό.

Ο Νομάρχης
Κωστας Παπαδόπουλος

Αναφορά καταγγελίας προς το Υπ. Πολιτισμού, κοινοποιηθείσα στο περιοδικό ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Κύριοι,

κατά τη διάρκεια πρόσφατης επίσκεψής μου στον Δριό Πάρου, δεπιστώσα στις γίνεται απαράδεκτη καταστροφή και εξαφάνιση αρχαιοτήτων.

Συγκεκριμένα, στην παραλία Δριού υπήρχαν νεώστοικοι (ναυς=πλαίσιον+οίκος) τη πρωτοκυκλαδίκης περιόδου (3000-2000 π.Χ.), τους οποίους εβαδύαζα σε προηγούμενη επίσκεψή μου, καθότι ήσαν μοναδικοί και οι τελευταίοι εναπομεναντες μετά τους νεωστοίκους της Ζέας του Πειραιά.

Δυστυχώς φέτος επ' αυτών υπάρχει δρόμος και συγχρόνως πλατεία εκ ταπείνου (μετέπουν πάχους 60 εκ.) προς χρήσην σταθμεύσεως αυτοκινήτων (!). Επίσης, επι των νεωστοίκων αντηγρήθη μανδροποτοχός παρα ίδιωτον, ως εμφανίζεται στις φωτογραφίες που σας εσωκλείω, και επιπλέον, ο ιδιώτης διεμόρφωσε δια μηχανικών μέσων (μπουλ-ντόζες + επιχωματώσεις) παράλληλα με την αγιαλίπιδα ζώνη και γραμμή δρόμου, σκεπάζοντας, κόβοντας και καταστρέφοντας νεώστοικους και δενδρά (αρμυρίκια).

Φρονώ ότι Εσείς, θεματοφύλακες της

πολιτισμικής κληρονομιάς την οποία κατέλιπτον οι πρόγονοι μας, θα πρέπετε τα δένοντα ώστε να σωθούν αυτά τα μνημεία, που όμοια τους δεν μπορεί κανείς να βρει παρά μόνον στην Ζέα του Πειραιά. Ας μην ξεχάμε ότι οι Κυκλαδίτες ήσαν οι πρώτοι στην ιστορία του αιγαιακού πολιτισμού που κατασκέυασαν ποντούρια πλοία σε γεωλίκια + νεώδοκους ήδη από το 3000-2000 π.Χ.

Μετά τιμής
Αντώνιος Κ. Κουκουλάς
Οικονομολόγος

Κραυγή διαμαρτυρίας για το Κάστρο της πόλης της Χίου

Κύριοι,

Η εικόνα που δίνεται στον ντόπιο ή τον έξινο επισκέπτη το Κάστρο της Χίου είναι από απελπιστική ώς εξοργιστική. Η πραγματικότητα παρουσιάζεται ωμή στις φωτογραφίες (που πάρθηκαν στις αρχές Μαΐου 1994).

Βέβαια, σε άλλη σημεία του Κάστρου (πιο ορατά...) έχουν γίνει κάποιες εργασίες (καθάρισμος τειχών κοντά στη Μεγάλη (κεντρική) Πύλη και γκρέμισμα των προσθέτων κτισμάτων της οδού Λάδης), όμως, όπως είναι εμφανές, δεν είναι αρκετές.

Το Κάστρο, πα τα μνημεία που βρίσκονται μέσα του, είναι ότι σημαντικότερο έχει απομεινεί από την ιστορία της πόλης της Χίου, που έχει καταστραφεί ολοκληρωτικά δύο φορές τον 19ο αιώνα (1822, Σφαγή, 1881 Μεγάλος σεισμός).

Αν σκεφτούμε, εκτός της πολιτιστικής σημασίας, τον ρόλο που θα μπορούσε να έχει στην τουριστική ανάπτυξη του νησιού, καταλαμβανούμε πόσο επιτακτική είναι η πλήρης αναστήλωση, ανάδειξη και προβολή του.

Θα πρέπει να μας προβληματίστε το γεγονός ότι στην απέναντι Μικρασιατική ακτή το Κάστρο της Κρήτης (Τσεσμέ) έχει αναστηλωθεί και προβάλλεται ιδιαίτερα από τους Τουρίκους. Η μορφή που βγαίνει μέσα από αυτό το σημείωμα δεν έχει συγκεκριμένο και μοναδικό στόχο,

δελτίο συνδρομής

Να αποσταλεί συμπληρωμένο και συνοδευμένο από το αντίτυπο της συνδρομής στο περιοδικό
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ, οδός Χρ. Λαδά 3, 102 37 ΑΘΗΝΑ

Επιμυμά να εγγραφώ συνδρομητής για ένα χρόνο – 4τεύχη – από το τεύχος αριθμ.

Συνδρομή Εσωτερικού: Δρχ. 300 - Σωματείον, Συλλογήν 4.000 – Οργανισμός, Τραπεζών, Ν.Π.Δ.Δ., Α.Ε. 5.000 – Μαθητών και Σπουδαστών 3.000 (με αποστολή φωτοτυπίας αστυνομίης η φοιτητική ταυτότητας ανίστοιχη).

Εξωτερικού: Αεροπ. ταχύδρ. Ευρώπη \$27 – Αμερικ. Καναδάς, Αυστραλία \$30 – Σπουδαστών εξωτερικού \$22 – Κύπρος \$22

Τρόπος πληρωμής: Ταχυδρομική ή τραπεζική επιταγή στο περιοδικό **ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ**. Χρ. λαδά 3, 102 37 ΑΘΗΝΑ.

Επώνυμο

Οδός

Πόλη

Ημερομηνία

Όνομα

Αριθμός

Ταχ. Κώδ.

Τηλ.

Υπογραφή

αρχαιολογικά

Η ανατολική πλευρά του τείχους (προς τη θάλασσα) έχει γίνει σκουπιδόσποιος, ενώ δεν έχει ληφθεί κανένα μέτρο ενάντια στη διάβρωση από το κύμα.

Ολοκληρωτική εγκατάλειψη των Θωμανικών λουτρών και κατά καιρούς μετατροπή τους (αυθαίρετα) σε σταύλους κατοικιών. Όμως τα λουτρά αυτά διατηρούνται (από μόνα τους!) σε σχετικά καλή κατάσταση και θα μπορούσαν να γίνουν χώροι πολιτισμού και ανασφυχής, αναβαθμίζοντας το υποβαθμισμένο οικιστικό τους περιβάλλοντας.

τίας.

Είναι προσφορά της οικογενείας Τσιλβίδη, η οποία από τον περασμένο ναόν είχε εγκατασταθεί στον Βόλο. Η μία εικονίζει τον Άγιο Παντελεήμονα, η άλλη τον Άγιο Βασίλειο και η τρίτη -φορητή- τον Άγιο Γεώργιο ή Ιωαννίναν.

Για τις εικόνες αυτές ο αρχαιολόγος και βιβλιονολόγος Δημήτρης Κωνσταντίνος έγραψε στο περιοδικό "Ταχυδρόμος" της 4.1.1990:

«...Αυτές ίδιες που παρουσιάζουμε σήμερα, ως προς την τεχνική, την εκφραστικότητα των μορφών και την χρωματική αρμονία πρέπει να είναι από τα καλύτερα δημιουργικά έργα του Θεόφιλου. Τολμώ να πω ότι είναι από τα αριστούργημά του. Όπως παραπέτα κανείς το πρόσωπο του Άγιου Παντελεήμονα, αντιλαμβάνεται πόσο ανανεώνει ο Θεόφιλος τη "λεπτότατη παράδοση της ανεκτίμητης βιζαντινής ζωγραφικής", που έλεγε ο Γ. Τσαρούχης...».

Θα ήθελα επίσης να σημειώσω ότι τις παραπάνω εικόνες διεφύλαξε και δέσωσε ο αειγενής ιερεύς της κοινότητας Λειά Νικόλαος Βενέτης (1908-1993), και για δύος επιθυμούν να δουν από κοντά τις παραπάνω εικόνες του Θεόφιλου, διπλά στην εκκλησία της Αγίας Παρασκευή του ακριτικού χωριού μου, του Λειά - Φιλιατών Ν. Θεσπρωτίας.

Ευχαριστώ
Αντώνης Βενέτης
Στουρνάρη 12, Αθήνα, τηλ. 3604271

subscription

To be mailed completed and accompanied by the remittance value to **ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ Magazine**, 3, Chr. Lada str. 102 37 Athens, GREECE.

I would like to subscribe to your publication for 1 year – 4 issues. – from issue No.....
Subscription price: Greece \$22, Organizations \$28, Europe \$27, Cyprus \$22, USA, Canada, Australia \$30 – Students \$22.

Payment: money order to bank manager's check to **ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ Magazine**, 3, Chr. Lada str., 102 37 Athens, GREECE.

Surname _____
Street - No. _____
Country _____
Date _____

Name _____
City _____
Mail - code _____
Signature _____